

Profesor Jadwiga („Jagoda”) Lipińska

(29 listopada 1932 – 4 października 2009)

Profesor Jadwiga Lipińska całe swoje życie zawodowe poświęciła egiptologii. Zajmowała się nią teoretycznie i praktycznie, badając zabytki z kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie i publikując wyniki swoich badań, wykładając na uczelniach, pisząc książki naukowe i popularyzatorskie, prowadząc wykopaliska w Egipcie. Bez trudu dzieliła swój czas między te rozliczne zajęcia, bowiem jej energii wystarczyłoby dla kilku osób.

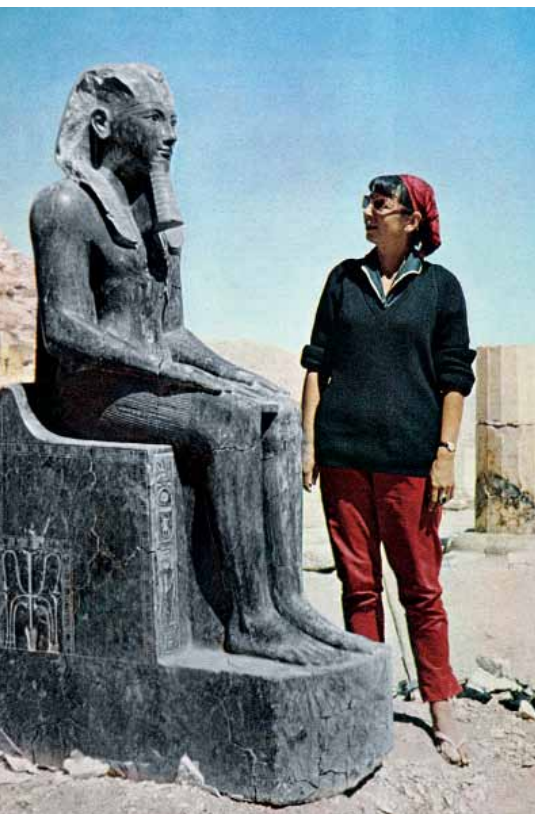
Z Muzeum Narodowym w Warszawie związana była od 1958 aż do 2002 roku, kiedy przeszła na emeryturę po jedenastu latach piastowania stanowiska kuratora Zbiorów Sztuki Starożytnej. Od 1991 roku nosiła tytuł profesora zwyczajnego. Jej opracowania naukowe wielu zabytków egipskich ze Zbiorów Sztuki Starożytnej ukazały się w czasopiśmie polskich i zagranicznych; zorganizowała szereg wystaw – w tym najważniejszą poświęconą „Tajemniczej Królowej Hatszepsut” w 1997 – oraz kierowała przebudową galerii egipskiej w latach 1999–2001. W wyniku wielu dyskusji, badań i starań powstała całkowicie nowa koncepcja układu zbiorów egiptologicznych, która w niemal optymalny sposób prezentuje walory warszawskiej kolekcji. Uwieńczeniem nowej aranżacji stało się wydanie w 2007 roku pięknie ilustrowanego przewodnika po egipskiej i bliskowschodniej części Galerii Sztuki Starożytnej, w czym Jagoda, już na emeryturze, miała znaczący udział¹.

Jako wykładowca uniwersytecki prowadziła wiele roczników studentów, niemiłosiernie piętnując wszelkie niedociągnięcia i potknięcia, zarówno merytoryczne, metodologiczne, jak i językowe. Prace magisterskie, które zaakceptowała, spełniały wszelkie kryteria naukowe i często były publikowane w „Roczniku Muzeum Narodowego w Warszawie”. Absolwenci wychodzący spod jej ręki byli rozchwytywani jak świeże bułeczki. Ze swoich byłych studentów stworzyła zespół, który współpracował z nią w Egipcie, w ramach zorganizowanej przez nią w 1978 roku misji Totmesa III w Deir el-Bahari. Wypromowała też kilkoro doktorów – ostatnim została autorka, w 2008 roku; temat pracy dotyczył oczywiście świątyni Totmesa.

Prace w Egipcie to trzecia i chyba najbardziej ukochana sfera działalności zawodowej Jagody. Jako bliska współpracownica profesora Kazimierza Michałowskiego brała udział w wielu misjach koordynowanych przez Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego (w Tell Atrib w 1960, 1963 i 1965 r., w Aleksandrii w 1963 r.; prócz tego w Sudanie i Syrii), ale już w 1961 roku związała swe losy z Deir el-Bahari i nowoodkrytą świątynią Totmesa III. W latach 1961–1967 uczestniczyła w odsłanianiu świątyni, jako egiptolog i kierownik wykopalisk. Jej udziałem stały się rewelacyjne odkrycia przepięknych polichromowanych reliefów, a także wielu wysokiej jakości rzeźb – przede wszystkim wspaniałego posągu Totmesa III siedzącego na tronie. Zdjęcia i informacje o tych znaleziskach obiegły cały świat.

Jagoda (zwana przez Egipcjan „Madame Godą” lub „Mudirą”, co po polsku oznacza „Szefową”) przez wiele lat marzyła o tym, by doprowadzić do rekonstrukcji świątyni i opublikowania wyników tych prac. Odtworzenie planu i wyglądu świątyni było tematem jej rozprawy habilitacyjnej, napisała również szereg artykułów poświęconych różnym aspektom

¹ Galeria Sztuki Starożytnej. Egipt, Bliski Wschód. Przewodnik, red. naukowa Witold Dobrowolski, Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa 2007.

tego wielkiego polskiego odkrycia. Swoim studentom wpoila zainteresowanie tematyką ikonografii egipskiej okresu Nowego Państwa. Wreszcie udało jej się stworzyć misję – Polsko-Egipską Misję Archeologiczno-Konserwatorską Totmesa III – działającą w latach 1978–1996. Członkowie misji, zaczynając od łączenia ze sobą drobnych elementów porozbijanych bloków ściennych, odtworzyli ciągi scen składające się na całe ściany, co umożliwiło teoretyczne odtworzenie dekoracji większości pomieszczeń świątyni i rozpoczęcie praktycznej rekonstrukcji jednej ze ścian. Misja ta, złożona początkowo tylko z czterech osób – Pani Profesor i trójki jej uczniów – z czasem rozwinęła się w duży zespół składający się z egiptologów, konserwatorów, architektów, rysowników i okresowo specjalistów z innych dziedzin.

Drugim domem Jagody stał się dom misji w Dolinie Małp – urokliwej kamiennej dolinie, sąsiadującej z Doliną Królów, a przez góry – z kotliną Deir el-Bahari. Nieraz przychodziło nam pokonywać strome klify, by dostać się do naszego miejsca pracy – magazynu opodal terenu świątyni Totmesa – gdy posłuszeństwa odmawiały wysłużone samochody misji. Dom był zadbany, a szczegóły jego wystroju dopieszczone – z ręcznie plecionymi z liści palmowych abażurami, malowanymi przez nas ścianami i pięknymi kwiatowymi ogródkami przez wejściem, no i przepięknym widokiem za oknami. Gdyby jeszcze można tam było w dolinie zbierać grzyby, nie brakowałoby Jagodzie niczego do szczęścia...

Zawieszenie działalności misji w 1996 roku na szereg lat zamknęło możliwość kontynuacji rekonstrukcji świątyni. Po czternastu latach, w 2008 roku, udało się przywrócić misję – ku ogromnej radości Jagody, choć już nie pod jej kierownictwem. Do końca żywo interesowała się wieściami z Egiptu.

Jagoda oprócz pracy ściśle naukowej (której efektem było ponad sto wydanych artykułów i książek) zajmowała się też popularyzacją kultury egipskiej. W jej dorobku znajduje się wiele książek, które od lat cieszą się znakomitą odbiorą wśród miłośników Egiptu, dzięki żywemu pióru i fachowości. Poszukiwane i czasem wznawiane, wciąż nie tracą na aktualności.

Miała wielu przyjaciół i szerokie kontakty zawodowe wśród społeczności egiptologów na całym świecie. Od początku istnienia Międzynarodowego Komitetu na rzecz Egiptologii (CIPEG) w ramach Międzynarodowej Rady Muzeów ICOM była jego aktywnym członkiem; udzielała się też w innych stowarzyszeniach i organizacjach: była członkiem-korespondentem Niemieckiego Instytutu Archeologicznego, członkiem Rady Międzynarodowego Stowarzyszenia Egiptologów, członkiem Society for Nubian Studies, Deutsche Morgenlandische Gesellschaft, Institute of Mediterranean Archaeology i Society for the Study of Egyptian Antiquities w Toronto i Polskiego Towarzystwa Archeologicznego. Była również członkiem Rady Polskiej Stacji Archeologii

Śródziemnomorskiej, Rady Naukowej Polskiego Zakładu Archeologii Śródziemnomorskiej Polskiej Akademii Nauk i Rady Muzeum Narodowego w Warszawie.

Jagoda, obdarzona błyskotliwą inteligencją, ostrym krytycyzmem, żywym dowcipem i sporą dawką złośliwości, szła przez życie jak burza, ściągając ku sobie przyjaciół, ale i przysparzając sobie wrogów. Należała do tych ludzi, którzy odciskają głęboki wielobarwny ślad na otaczającej ją rzeczywistości.

Monika Dolińska